

A5

Linda damachoa...

A3, A8 eta A9ren ahapaldi-egitura bera du poema honek. Lau lerroko ahapaldian aurkezten da errepika (hirugarren eta laugarren lerroetan), eta, ondoren, zortzi lerroko hiru ahapaldietan, zazpigarren eta zortzigarren lerroetan biltzen da lelo hori. Horren arabera, esango genuke poema osoa ezagutzen dugula, esan nahi baita ez dela poema-bukaera galdu, eskuizkribuko 1166-1168 orriak galdu diren arren. Leloak argitu beharko luke poemaren gai nagusia, baina hain zuzen bi lerro horiek dira, hitz guztiak ezagunak izan arren, poema honetako esaldirik ilunena; dirudenez (gure interpretazio bat da, inola ere ez ziurra), mutilak ez du lortzen nesken gogoan geratzea, ahaztu egiten dute beti (pentsamenduan galdu), eta “linda damatxoaren” buruan zer dabilen jakin nahi du mutilak; neskak zein kezka duen jakin nahi du, eta ea berak maite duen moduan maiteko duen.

<1165v> Linda damachoa,¹
 nola çagode?²
 Beti pensamentuan
 galçaen çaytue.³

¹ *Linda damachoa*: Gaztelaniazko XVI. mendeko literaturan askotan erabili da *linda dama* epitetoa (ikusi *CORDE*); euskaraz, ordea, ez da hain arrunta, baina behin baino gehiagotan agertzen da *Neska ontziratua* baladaren Foruko (ik. Lakarra et al. 1983: II, 135-136) eta Derioko (ik. Arejita et al. 1985: 45-46) aldaeretan. Lazarragaren eskuizkribuan, zortzi aldiz aurkitu dugu: AL: 1143r, AL: 1144r, A1: 3, A4: 13, A5: 1, A16: 35, A23: 27 eta A23: 73.

² *çagode*: ‘zaude’; testuan *çaoz(a)* ugari agertzen dira, hala indikatiboan nola aginteran, baina *çagode* formaren kidekorik bat ere ez. *Egon* aditzaren *-ago-* erroa beste hauetan ere bada: *gagoçu* (AL: 1147v), *nagoçu-* (AL: 1139v, AL: 1152v, A16: 45, B3: 73, B3: 88, B20: 24).

Lazarragak *-de-* morfema irangaitzetako NOR argumentuaren pluralgile bezala erabiltzen du. Bost aldiz aurkitu dugu eskuizkribuan: *çarade* (AL: 1144v, B16: 91), *dirade* (A1: 52), *çagode* (A5: 2), *çaucidenean* (A16: 86), *gabilçaden* (A17: 93), *çabilçadela* (B16: 147). *-te-* morfema, ordea, irangaitzetako NORI eta irangankorretako NOR argumentuen pluralgile bezala agertzen da eskuizkribuan: *ecarten* (AL: 1153r, AL: 1154v, A1: 37), *liçatela* (AL: 1154v), *egotela* (AL: 1154v), *darabilte-* (A1: 47, A24: 87), *deustet* (A17: 9), *jate* (B3: 77), *eusten* (‘zien’ nahiz ‘zieten’, *passim*).

³ *çaytue*: Leloan lau aldiz agertzen da orotara, eta lauretan berdin jokatu du zuzentzaileak: *çaytuez* idatzi da lehenengo idatzaldian, eta gero *-z* marratxo batez ezabatu da. Beste agerraldi bat baino ez dago, eta hura *-z* gabekoa: ...[zuek] *ilgo çaituen azquero* (AL: 1154v). *-z* pleonastiko horiek ez dira ezinezkoak, noski, nahiz hain zaharrak izan zitezkeenik ez zen pentsatzen. Aipagarria da, gainera, Martin Lopez Bikuñak bertso-lerroak aldamenen kopiaitu dituenen *çaituez* kopiaitu duela, aldaketarik gabe (ik. 1-5 lerroetako ohar paleografikoa).

Ecer trabajuric ⁴	5
oyta ⁵ badoçu,	
ene laztanchoa,	
arren, esaçu;	
guztiau ⁶ çurea nax ta	
erraz ⁷ daguiquet. ⁸	10
Beti pensamentuan	
galçaen çaytue.	
Ene laztanorrec,	
arren, esaçu	
laztan ninduquezun ⁹	15
on banerechu; ¹⁰	
çure mutil ninçan ¹¹	
gura cenduque?	
Beti pensamentuan	

⁴ *trabajuric*: ‘trabarik, arazorik’.

⁵ *oyta*: Eskuizkribuko poemetan maiz erabiltzen dira *oy* eta *oyta* betegarriak (bakanka *oy eta*), bertso-lerroen neurri egokia lortze aldera.

⁶ *guztiau*: ‘nihaur’. Hirutan dakar eskuizkribuak *guztiau* sintagma, bitan bestelako izenlagunik gabe (*guztiau çurea nax ta* A5: 9, *baneroean echurea / chitez guztiau galduric* B16: 14-15), eta hirugarren batean (*ene guztiau ceure eguin eguiçu* A17: 27) genitiboazko izenordain batekin; hiruretan du esanahi bera. Beste zenbait testutan (mendebaldekoetan nagusiki) ere badira halakoak, [Klasikoen gordailuan](#) arabera: Juan Antonio Mogelen *Opa natxatzu, Jauna nasan guztiau, ta ni al daidan guztia*, Olaetxearen *ara emen neu guztiau Zeurea, artu nagizu, Salba nagizu*; batere izenlagunik gabeko bi adibide aurkitu ditugu: Uriarteren *Nere negarra pozean itzuli ziñidan, urratu zenduen nere zilizioa, eta guztiau gozotasunez inguratu ninduzun* eta Maitasunezko poesia *vaquiçu zurea orain gustiau naçana* (*Contr.* 88, 17).

⁷ *erraz*: ‘ziurrenik’; Lazarragaren eskuizkribuan, *erraz* beti da aditzaren modalitatea aldatzen duen partikula, eta ondoan beti du geroaldiko aditza: *erraz dasaqueçu* (AL: 1141r), *erraz daiçu ecusi* (A1: 2), *erraz daguiquet* (A5: 10), *erraz daidit / nic dichosaçat edugui* (A7: 23-24), *erraz daiquet* (A17: 15), *erraz daoque* (A24: 25), *erraz dafinquet* (A24: 27), *erraz dasaquet* (A27: 17), *ipirdietan deyqueoçu / erraz muñ bioc alcarri* (A27: 37-38), *erraz daoque* (A28: 15), *erraz çaozque* (A28: 23). *OEH*-n ez dugu aurkitu erabilera honen berri.

⁸ *daguiquet*: ‘egingo dut; egin aditzaren geroaldi trinkoa.

⁹ *laztan ninduquezun*: ‘maitatuko ninduquezun’; cf. *OEH*, s.v. *laztan*: “LAZTAN IZAN (trans.) (V-ger-arroroz, G ap. A; Añ, Izt). Amar, querer”.

¹⁰ *on banerechu*: ‘maitatuko bazintut’.

¹¹ *ninçan*: ‘izan nendin’; *izan* aditzaren subjuntibo trinkoa.

galçaen çaitue. 20

Inoen bildur baga,

arren, esaçu

ceure pensamentuan

cer daducaçun;

çurequin ene¹² faltaoc 25

estalico det.¹³

Beti pensamentuan

galçaen çaitue.

OHAR PALEOGRAFIKOAK:

1 Linda damachoa] *Linda damachoa nola çanode* idatzi du lehenengo, lerro bakarrean. **1-5** Linda damachoa ... ecer trabajuric] lehenengo ahapaldi osoa eta bigarren ahapaldiaren lehenengo bertso-lerroa beste esku batek (Martin Lopez Bikuñak, ziur aski) kopiatu ditu, bigarrenez, testu nagusiaren eskuinetara; testu berbera da, aldaera bakar batekin: *trabajuric / travaxa*. **2** çagode] esk. *çanode*, beharbada aurreko *no-* horren oihartzunez. **3** çaytue] *çaytuez* idatzi du, eta gero *-z* marratxo batez ezabatu, berak edo beste norbaitek. **10** daguiquet] esk. *daquiuet*. **12** çaytue] *çaytuez* idatzi du, eta gero *-z* marratxo batez ezabatu, berak edo beste norbaitek. **18** cenduque] *cenduquez* idatzi du, eta gero *-z* marratxo batez ezabatu, berak edo beste norbaitek. **20** çaitue] *çaituez* idatzi du, eta gero *-z* marratxo batez ezabatu, berak edo beste norbaitek. **28** çaitue] *çaituez* idatzi du, eta gero *-z* marratxo batez ezabatu, berak edo beste norbaitek. 1166, 1167 eta 1168 orriak galdu dira.

---

¹² *çurequin ene*: ‘zure eta nire’; “Xrekin Y” egitura da, ‘X eta Y’ adierazteko.

¹³ *det*: *de-* moldeko *edun aditzaren formak ez dira asko eskuizkribuan (eta gehienak Estibaliz Sasiolakoaren poemetan agertzen dira): *det* (A5: 26, B27: 2, B27: 4, B27: 10, B28: 9, B29: 4), *dedan* (B30: 18), *badeçu* (A16: 70, A28: 168), *deçun* (A26: 90), *estet* (B29: 7). Gutxi dira, orobat, *du-* eta *deu-* moldeetakoak.

Nola aipatu testu hau:

Lazarraga, Juan Perez, 2012 [c. 1602], “A5 – Linda damachoa...” [PDF], in G. Bilbao et al. (arg.), *Lazarraga eskuizkribua: edizioa eta azterketa (2.0)*, Vitoria-Gasteiz: UPV/EHU. Interneten eskuragarri: <<http://www.lazarraga.com>> [Kontsulta: uuuu/hh/ee].

Lan hau [Creative Commons-en baimen baten mende](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) dago